

OLE THOMAS BJERKNES
NILS PETTER MICHAELSEN

RAPPORTLÆRE FOR POLITIET

INNHOOLD, REGLER OG METODIKK

FAGBOKFORLAGET

LES MER PÅ
FAGBOKFORLAGET.NO

Rapportlære for politiet

Ole Thomas Bjerknes og Nils Petter Michaelsen

Rapportlære for politiet

Innhold, regler og metodikk

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2025 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

1. utgave 2025 / 1. opplag 2025

ISBN: 978-82-450-5059-2

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen
Omslagsdesign ved forlaget
Omslagsfoto og andre bilder: Bernt Ståle Kristensen

Forfatterne har mottatt støtte fra Det faglitterære fond.

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert,
og bøkene er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Forord

Det å skrive bok om rapportlære for politiet har vært en krevende oppgave. Dette skyldes at mye av det vi omhandler, er vanskelig og litt uoversiktlig juss. Det er utfordrende fordi det er så stort spenn i tematikken, og frustrerende fordi de fleste sier at politirapportene er viktige, mens det er få som synes rapportskriving er faglig interessant å diskutere. Samtidig har det vært en glede, en slags faglig «boost», å få muligheten til å skrive et læremiddel som kan være med på å styrke rettssikkerheten og etterforskningskvaliteten.

Dette er en lærebok og oppslagsverk som vi håper både politiet, påtalemyndigheten og advokater kan ha nytte av. Vi har ikke hatt ambisjoner om å skrive en fullverdig bok hverken innen juss, psykologi, språk eller etterforskningsmetodikk. Derfor er det grunn til å presisere at boken kan være mangelfull på noen av disse temaene. Boken bygger på tidligere utgaver av *Politirapport*. Det meste er skrevet om i denne boken, men det handler fortsatt om å skrive gode rapporter.

I den nye boka er Nils Petter Michaelsen medforfatter. Det er gode grunner til å takke tidligere medforfatter Eldrid Williksen for det grunnlaget hun var med å skape da vi skrev den første versjonen av *Politirapport* i 2002/2003. Med nye koster blir det ryddet litt. I denne nye boken er mye endret. Vi håper leserne liker produktet.

Under arbeidet med boken har vi fått god hjelp og støtte av Fagbokforlaget ved redaktør Andreas Nybø, som også har vært redaktør for «søsterboken» *Etterforskning. Prinsipper, metoder og praksis*, som kom i ny utgave i 2024. Andreas har vært tilgjengelig og konkret bidragsytende, og i tillegg er han en motiverende fyr. Vi må spesielt få takke Marie Helena Ims, avsnittsleder ved «Generell kriminalitet» i Nordland politidistrikt, for svært konstruktive tilbakemeldinger ved lesning av manuset. Vi har vært heldige og fått gode og verdifulle innspill av språkforskerne Aafke Diepeveen (USN) og Pawel Urbanik (NTNU). Deres forskning på norske avhør og avhørsrapporter, har de siste årene vært viktige bidrag i avhørsutviklingen. Dette nyter denne boken godt av.

Vi vil også takke fagmiljøet for etterforskning og rapportlære ved PHS, som har kommet med sine erfaringer som undervisere, og i så måte har hjulpet oss med prioriteringer, identifisering av problemtemaer og konkrete endringsforslag. Takk til studieleder Viktor Madsen og gruppeleder Linn Irene Skare for støtte og tilrettelegging rundt andre oppgaver i en hektisk hverdag. Takk til fagfolket i etterforskning ved bacheloravdelingen i Bodø

og Oslo, som har både støttet, avlastet og bidratt: Margrete, Linda, Bernt Ståle, Sten, Pål, Oddbjørg, Sigfrid, Ingunn, Maiken og Wenche. Takk også til gode kolleger som har gitt viktige faglige innspill: Patrick Risan, Inger Lise Brøste, May Mork Johansen, Kjersti Dahlskås Urnes, Ingeborg Teigland, Olav Sælid Vonheim og Rune Olav Andersson. Ikke minst en stor takk til fotograf Bernt-Ståle Kristensen som har sørget for illustrasjonsbilder i boken, og tredjeårsstudentene ved avdeling Bodø i studieåret 2024/2025 som har bidratt som statister på bildene.

Som nevnt er et slikt omfattende bokprosjekt krevende og tar selvsagt mye av vår fritid – en fritid vi kunne ha brukt til andre ting, for eksempel vår egen familie. De har måttet tåle at vi ganske ofte sitter ved pc-en, og ofte kanskje også er noe inne i «boblen» og ikke alltid like oppmerksomme. Nils Petter takker jentene Hilde, Frida og Malin som alltid støtter og motiverer. Ole Thomas takker gutta Ulrik, Andreas og Erlend samt Hilde, for deres tålmodighet og hjelp når det har vært intensivt. Satchmo skal også ha takk for turene, det har luftet hjernen, senket skuldrene og bidratt til nye ideer.

Bodø/Snarøya, 07.11.2024

Nils Petter og Ole Thomas

Innhold

Prolog	9
Kapittel 1	
Introduksjon til rapportskrivning	13
1.1 Innledning	14
1.2 Rapportlære – læren om skriftlig formidling i en rettsrelevant kontekst	18
1.3 Rapportens formål	21
1.4 Regulering av rapportskrivning i etterforskning	27
1.5 Rapportens bruksområder	39
1.6 Felles metodeforståelse for straffesaksarbeidet	47
1.7 Krav til kvalitet i rapportskrivningen	48
Kapittel 2	
Generelle skriveregler for rapporter	61
2.1 Innledning	62
2.2 Forberedelse til rapportskrivningen	64
2.3 Forventninger til klart språk i offentlige etater	66
2.4 Kilder til klarspråk og retningslinjer	68
2.5 Oppsett av rapporten	69
2.6 Språk	71
2.7 Rettskriving og tegnsetting	80
2.8 Noen bestemte og spesielle skrivemåter i politirapporter	84
2.9 Felles skrivetekniske virkemidler for politirapporter	86
2.10 Statusbenevnelse på involverte personer	87
2.11 Foto, tegninger, tabeller m.m. i rapporter	88
Kapittel 3	
Avgitte rapporter	91
3.1 Hva er avgitte rapporter?	92
3.2 Avgitte anmeldelser	97
3.3 Egenrapporter	113
3.4 Undersøkelserapport	116
3.5 Åstedsrapporter (kombinert utryknings- og åstedsrapport)	117
3.6 Rapport om pågrepet person	119
3.7 Egenrapport om pågripelsen (pågripelsesrapport)	120
3.8 Egenrapport om ransaking og beslag	125
3.9 Notat	129

Kapittel 4	
Generelt om avhørsrapporter	131
4.1 Innledning	132
4.2 Når begynner avhøret – hvor er rapportens start?	138
4.3 Det faseinddelte avhøret og rapportskrivning	140
4.4 Regler om avhør, opptak og rapportskrivning	145
4.5 Rapportformer ved avhør	150
4.6 Vurderingen av om avhør skal gjennomføres	159
4.7 Informasjon til den avhørte om opptak	168
4.8 Skrive underveis, mot slutten eller når avhøret er avsluttet?	171
4.9 Avhørsrapporten – oppbygging og innhold	173
4.10 Telefon og fjernavhør	186
Kapittel 5	
Rapportskrivning ved avhør av fornærmede og andre vitner	191
5.1 Innledning	192
5.2 Hvem kan anmelde, og hvordan kan en anmelde til politiet?	193
5.3 Innledende rubrikker på forsiden	198
5.4 Formalia før forklaringen	206
5.5 Selve forklaringen – innhold og form	239
5.6 Erklæringer, begjæringer og samtykker fra den fornærmede og vergen	250
5.7 Avslutning av avhør	294
5.8 Barn og andre sårbare fornærmede	295
5.9 Vergens rolle i avhøret og rapporten	299
5.10 Avhør av vitner	301
Sjekkliste for avhør av fornærmede og vitner:	310
Kapittel 6	
Rapportskrivning ved avhør av mistenkte	315
6.1 Innledning	316
6.2 Mistenkt eller siktet?	318
6.3 ID-kontroll og signalering – hvem er den mistenkte?	322
6.4 Avhørsrapporten – innledende rubrikker	326
6.5 Formalia før forklaringen	327
6.6 Avhørsrapporten – gjengivelse av det som skjer under avhøret	352
6.7 Avhørsrapporten – det rettsrelevante innholdet	356
6.8 Avhørsrapporten – erklæringer og begjæringer	360
6.9 Rutiner ved avslutning av avhøret	393
6.10 Erklæring fra vergen	396
6.11 Personalrapport	398
6.12 Avhør av samme mistenkte i flere saker	401
6.13 Avhør av mistenkte barn	401
6.14 Andre særlig sårbare mistenkte	408
Sjekkliste for avhør av mistenkte og siktede	409
Litteraturliste	415
Stikkord	425

LES MER PÅ
FAGBOKFORLAGET.NO

BESTILL
VURDERINGSEKSEMPLAR

Rapportlære for politiet er skrevet for deg som forventes å kunne skrive gode rapporter innen etterforskning i politiet eller ved andre kontroll- og tilsynsmyndigheter. Boken er spesielt skrevet for studenter ved bachelorutdanningen i politiet, men er godt egnet også for de som tar videreutdanning i etterforskning, eller som har et ønske om å vite hvorfor og hvordan politiet skriver sine rapporter.

Boken tar utgangspunkt i regler for klarspråk og krav til rettsrelevant innhold. Prinsippene i avhørsakronymet KREATIV oppsummerer mye av boken og vil være sentralt for alt etterforskningspolitiarbeid.

Kommunikasjon handler om hvordan muntlig informasjon blir til tekst, og hvordan tekst blir forstått og brukt videre.

Rettssikkerhet er selve hovedbegrunnelsen for mange av de rettsreglene boken tar for seg, og ligger bak argumentasjonen for hva rapportene bør inneholde.

Etikken er høyt prioritert for å følge opp prinsippene blant annet om rettferdig rettergang og uskyldspresumsjonen.

Aktiv bevisstgjøring handler om holdningene til rapportskrivningen og hvorfor og for hvem de ulike rettsreglene er til for.

Tillit handler om å være profesjonell i rollen, praktisere åpenhet rundt informasjon og tillate innsyn.

Informasjon politiet gir, skal være objektiv, relevant og saklig. I tillegg må informasjonen være egnet til å kunne forstås av de involverte i saken og brukerne av rapporten.

Vitenskapelig kunnskap må være bærebjelken i etterforskningens fremgangsmåte, inkludert hvordan rapportene skrives.

OLE THOMAS BJERKNES har vært i politietaten i mer enn 35 år og har bakgrunn som etterforsker ved Drammen og Kripos. De siste 25 årene har han vært faglærer ved Politihøgskolen. Ole Thomas har mastergrad i etterforskning ved PHS og er avhørsinstruktør. Han er medforfatter av lærebøkene *Etterforskning. Prinsipper, metoder og praksis* og *Politirapport*.

NILS PETTER MICHAELSEN har jobbet i politietaten i over 30 år. Han har bakgrunn som etterforsker og fag- og opplæringsansvarlig ved Bodø og Nordland politidistrikt. Han er en merittert underviser innen etterforskning og rapportlære ved PHS Bodø. Nils Petter er også avhørsinstruktør og har mastergrad i praktisk kunnskap ved Nord universitet.

www.fagbokforlaget.no

ISBN 978-82-450-5059-2

9 788245 050592

FAGBOKFORLAGET